

Ruskulis L. V.,

orcid.org/0000-0003-2293-5715

LINGUISTIC PERSONALITY THROUGH THE PRISM OF SCIENTIFIC STUDIES OF MARIIA IVANIVNA PENTYLIUK

The article defines that the feature of continuous language education is the formation of linguistic personality that ensures the establishment of the status of the Ukrainian language as the state language. It is found out that professional activities of future teachers of the Ukrainian language is a constant work on the word, an attempt to learn all its subtleties, reaching a high level of linguistic competence, and transfer the acquired knowledge to students. It is emphasised that the study of linguistic personality is one of the vectors of scientific research of Mariia Ivanivna Pentyliuk. The interpretation of the concept of "linguistic personality" (according to M. Pentyliuk) has been analysed as a highly developed personality, a bearer of both national speech and universal culture, who has socio-cultural and linguistic stock, communicates fluently in native, state and other languages in a multicultural space, adequately uses acquired multicultural knowledge and speech skills.

Based on the analysis of M. Pentyliuk's works, the attention is focused on the problem of the prestige of the Ukrainian language, its authority in international and multinational communication. The peculiarities of the formation of the national and linguistic personality in the modern educational space as the bearer of the national way of thinking, national consciousness and self-consciousness, national character and mentality, national-cultural motivation have been analysed. It is substantiated that the formation of a person occurs when education in the native language is able to provide a high level of development of communicative competence. The components of communicative competence (linguistic, speech, subject, pragmatic) have been considered. The concept of "cultural-speaking personality" and its criteria have been studied. The stages of formation of cultural-speaking personality have been highlighted. Creative skills aimed at perception, reproduction and creation of utterances in oral and written speech have been characterised. The psychological prerequisites for the acquisition of communication skills and abilities have been clarified.

Key words: linguistic personality; national and linguistic personality; linguistic competence; prestige of a language; linguistic, speech, subject, pragmatic competence; creative skills; communication skills and abilities.

Дата надходження статті: 11.01.2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Ситченко А. А.

УДК 378.046-021.68:004

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi48.213>

Чумак Л. В.*,

orcid.org/0000-0002-0010-1093

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА НАУКОВІ ПІДХОДИ

У статті представлено певні позиції діджиталізації в закладах післядипломної педагогічної освіти. Метою її ми вбачаємо у висвітленні таких методологічних аспектів цифрової трансформації в означених закладах, як закономірності та наукові підходи. Завданнями нашої наукової розвідки є визначення: закономірностей цифровізації закладів післядипломної педагогічної освіти; характерної риси дидактичної системи забезпечення пізнавальної діяльності в сучасному освітньому процесі; сутності наукових підходів щодо цифрової дидактики; змісту базисних положень щодо векторів підготовки викладачів-

*© Чумак Л. В.

інженерів. Методологічну основу становлять концептуальні положення документа «Освіта. Стратегія України 2030», затвердженого Українським інститутом майбутнього (2019 р.); філософські, наукові та педагогічні аспекти освіти; методологічні засади діджиталізації, дидактики і цифрової дидактики; аналіз і узагальнення одержаної інформації та значущих аспектів для можливості подальшого більш чіткого проектування змісту, методології та методики цифрової дидактики й ефективної підготовки викладачів-інженерів. Дослідження виконано в руслі комплексного поєднання системно-структурного та контекстного підходів до розгляду таких методологічних аспектів цифрової трансформації в закладах післядипломної педагогічної освіти, як закономірності та наукові підходи. Системно-структурний підхід сприяє представленню діджиталізації в означених закладах і з позиції процесу переходу на електронну систему, і в контексті широкого застосування в освітньому процесі теоретичних і методичних засад цифрової дидактики. Контекстний підхід дозволяє розглянути визначену проблему у світлі сучасних наукових напрацювань. Методами дослідження є: структурно-аналітичний метод, що надає можливість вивчати зв'язки між різними ідеями; метод систематизації наукових ідей; метод інтерпретації фактологічних даних; метод прогностичного мислення з орієнтацією на прогноз якісного результату. Новизна дослідження полягає у визначенні закономірностей, пропозиції певних наукових підходів щодо цифрової дидактики, виокремленні характерної риси дидактичної системи забезпечення пізнавальної діяльності в сучасних закладах післядипломної педагогічної освіти та висвітленні базисних положень щодо векторів підготовки їхніх викладачів-інженерів.

Ключові слова: діджиталізація, цифрова трансформація, закономірності, наукові підходи, цифрова дидактика, педагогічна інженерія, викладач-інженер.

Постановка проблеми. Характерною рисою буття сучасного суспільства є динамічна інтеграція багатьох соціальних сфер в єдиний цифровий простір. «Цифрову» грамотність («цифрову» компетентність) визнано однією з восьми ключових компетенцій повноцінного життя й діяльності в країнах ЄС. Діджиталізація (цифрова трансформація) в освіті значно оптимізує багатовимірне сприйняття світу. Однак, «в процесі цифровізації фундаментально змінюються структура і організація освітнього процесу» [10, с. 108].

Отже, передумовами діджиталізації післядипломної педагогічної освіти можна визначити і глобальні зміни, і цифровізацію багатьох соціальних сфер, і затребуваність в українському суспільстві компетентного вчителя, спроможного навчати й виховувати дітей покоління мультимедійних технологій.

Аналіз досліджень. Питання діджиталізації освітньої галузі досліджували такі вчені: А. Аксенчик [1], Н. Клячкіна [4; 5], Ю. Колесникова і А. Окуловська [6], Т. Суміна [11], S. Denning [14], С. Rogers [15] та ін. Однак, відсутність чіткої визначеності методології діджиталізації освіти зумовила вибір теми нашої статті.

Мета статті – висвітлення таких методологічних аспектів електронної трансформації в закладах післядипломної педагогічної освіти, як закономірності та наукові підходи. Завданнями нашої наукової розвідки є визначення: закономірностей цифровізації закладів післядипломної педагогічної освіти; характерної риси дидактичної системи забезпечення пізнавальної діяльності в сучасному освітньому процесі; сутності наукових підходів щодо цифрової дидактики; змісту базисних положень щодо векторів підготовки викладачів-інженерів.

Виклад основного матеріалу. У документі «Освіта. Стратегія України 2030», затвердженому Українським інститутом майбутнього (2019 р.), проголошується, що «університети мають перейти не тільки до цифрових інструментів у традиційному навчальному процесі, а й до повністю нових цифрових моделей навчання; розробити програми цифрової трансформації для забезпечення конкурентоспроможності освітньої, науково-дослідної та господарської діяльності на національному та світовому рівнях» [9].

Отже, актуальність проблеми цифровізації вищої освіти визнано в Україні на державному рівні.

Діджиталізацію в закладах післядипломної педагогічної освіти доцільно розглядати і як процес переходу на електронну систему, і як широке застосування в освітньому процесі теоретичних і методичних засад цифрової дидактики.

Творча обробка наукових напрацювань Д. Наумова, С. Орешкова [8] і Н. Аксенчик [1] з питань цифровізації та аналітика надали нам можливість виокремити такі закономірності, що формуються при діджиталізації закладів післядипломної педагогічної освіти:

- «адаптивність – готовність і можливість змінювати структуру й зміст діяльності відповідно до оновлення нормативно-правової документації в сфері освіти, появи нових суб'єктів взаємодії і нових функцій» [1, с. 270].

- інтегративність – спроможність закладу взаємодіяти з інформаційно-освітніми середовищами інших установ освіти, інтегрувати в себе якісно нові створювані компоненти середовища;

- бізнес-орієнтованість – застосування цифрових платформ для забезпечення алгоритмізації прийняття ділових рішень, здійснення управлінських та зовнішніх ділових операцій за допомогою ІКТ;

- цілісність – єдність взаємозв'язків сформульованих цілей, цифрових рішень і розв'язуваних учасниками освітнього процесу педагогічних і навчальних завдань;

- системність – упорядкування ієрархічно вибудованої структури із взаємодіючої сукупності множинності компонентів у об'єднану систему із діалектичною співвідносністю категорій кількості та якості;

- універсальність – відображення якісного результату технологічної реалізації основоположних складових цілісного освітнього процесу: навчання, виховання, саморозвиток;

- технологічність – основа цифрової дидактики в контексті сукупності різних практик екстенсивного застосування ІКТ і технологій електронного навчання;

- інноваційність – технологічне оснащення побудови стратегій і нових моделей навчання, що виникають «як епіфеномен становлення цифрової дидактики» [8, с. 584];

- поліфункціональність – дієвість повноцінно функціонуючого дидактичного і високотехнологічного потенціалу для рішення інтелектуальних завдань і формування ідей, які раніше не застосовувалися;

- процесуальність – педагогічна практика, відображена у форматах цифрових продуктах, моделювання і прогнозування фахової діяльності та ін.;

- відкритість і доступність – уможливлення санкціонованого доступу користувачеві до освітніх послуг і навчальної інформації, наявної в інформаційних ресурсах середовища та ін.

Як бачимо, визначені вище закономірності, що формуються при переході закладу післядипломної педагогічної освіти на електронну систему, обумовлюють потребу в переосмисленні дидактичної інженерії в контексті інтеграції цифрової дидактики з інженерними уявленнями щодо освітнього процесу.

Хоча основоположником дидактики (від грецького *didaskein* – «навчати», «мати знання в сфері навчання») прийнято вважати Яна Амоса Коменського – автора відомої «*Didactica Magna*» (XVII ст.), проте правила щодо систематичного навчання із застосуваннями методу діалектики було запропоновано ще французьким філософом Гуго Сен-Викторским у книзі «*Didascalicon*» (1120 р.), визнаній основною роботою з проблем функціонування закладів вищого ступеню навчання в епоху Ренесансу [2, с. 25]. Його послідовники – професори паризького університету П'єр де ла Рамі гуманісти Рудольф Агрікола і Філіп Меланхтон акцентували увагу на тому, що «діалектика – це справний, планомірний і зрозумілий спосіб навчання, ... мистецтво навчання» [там само, с. 34].

З появою (в середині 80-х років ХХ століття) комп'ютерних програм, що уможливили візуалізацію динамічності навчального процесу презентаціями інструментарію, графіків, таблиць та ін., актуалізувалися як необхідність у визначенні предмета, цілей і завдань цифрової дидактики, так і затребуваність дидактичної інженерії для конструктивної трансформації традиційного дидактичного тетраедра «учитель – учень – зміст» у чотирьохкомпонентну модель е-навчання (самоорганізованого навчання у віртуальному просторі), в якій четвертою вершиною дидактичної конструкції стала «технологія» із проміжною складовою «контекст» (модель М. Чошанова) [12, с. 687].

Отже, характерною рисою дидактичної системи забезпечення пізнавальної діяльності в сучасному освітньому процесі закладів післядипломної педагогічної освіти можна назвати трансформацію традиційного дидактичного трикутника у формат чотирикутника: «учитель – учень – зміст – технологія» [там само].

Вказуючи, що «дидактична інженерія сприяє розвитку аналітичних аргументацій педагогів, націлена на застосування макро- і мікроаналізів дидактичної системи, процесу та ситуації», умовно таку модель Н. Клячкіна презентує так: «дидактична інженерія = дидактика + інженерія». Ключовими цілями дидактичної інженерії професор визначає аналіз і розробку навчальних технологій [4, с. 491-492].

Як бачимо, у такий спосіб педагог-інженер має можливість інтенсифікувати взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, його змістами та технологіями, «що виходять за рамки предметних областей за допомогою застосувань ІКТ» [там само, с. 490].

Отже, основою педагогічної інженерії можна визначити інтеграцію переосмислення змісту діяльності і ключових ролей педагогів в цифрову епоху з трансформацією традиційного викладання в інноваційний освітній процес, побудований з врахуванням сучасних наукових досягнень і чітким розумінням викладачем теорії навчання і науки про навчання, розвиненим проєктувально-конструкторським мисленням і узагальненим баченням інженерних підходів щодо дидактики.

Оновлення змісту навчальної діяльності в закладах післядипломної педагогічної освіти широким застосуванням в освітньому процесі теоретичних і методичних засад цифрової дидактики має на меті рішення таких наукових і педагогічних завдань, як: динамізація пізнавальної діяльності; інтенсифікація мотивації тих, хто навчається, щодо досягнення певних цілей; спрощення навчання оцифруванням інформації для прискореної обробки її значних обсягів; об'єднання різногалузевих знань у міждисциплінарний контент для удосконалення загальних і професійних компетентностей педагогів та ін.

Ефективність упровадження теоретичних і методичних засад діджиталізації в освітній процес закладів післядипломної освіти забезпечується як науковим знанням та традиційними психолого-педагогічними основами (висока мотивація науково-педагогічної і навчальної діяльності, професіоналізм викладачів, дієвість організаційних умов та ін.), так і переосмисленням такого методологічного аспекту, як наукові підходи щодо цифрової дидактики.

У контексті дидактичної інженерії, що не тільки передбачає використання наукового методу і сприяє формуванню конструктивних мислень педагогів, а й має двоїсту природу – є як продуктом, так і процесом освітньої діяльності, ми вважаємо необхідним оновити деякі наукові підходи для оптимізації впровадження цифрової дидактики в освітній процес закладів післядипломної педагогічної освіти. Пропонуємо такі наукові підходи.

Методологічний підхід – як цілісне, багаторівневе і багатокомпонентне утворення – спрямований на поглиблення знання педагогічної методології, володіння методологією і методами наукового пізнання, інтенсифікацію розумової діяльності в режимі

методологічної та педагогічної рефлексії, удосконалення системи інтеріоризованих цінностей, котрі визначають професійну свідомість (самосвідомість) і детерміновані властивостями інтегральної індивідуальності акме-професіонала [13, с. 373].

Компетентнісний підхід – з метою удосконалення сукупності професійних і надпрофесійних компетенцій, відтворених у форматі вимог як до психолого-педагогічної та цифрової грамотності викладача, так і у вимогах до результатів пізнавальної діяльності тих, кого він навчає [11, с. 566].

Конструктивістський підхід – в контексті структурування змісту і нелінійного процесу реалізації освітньої програми відповідно до принципів конструктивізму, модульності, варіативності, гнучкості [7, с. 334].

Agile-методологія – як сукупність підходів до управління процесом пізнавальної діяльності та методик, спрямованих на отримання практичного результату навчання конструктивною взаємодією. «Усвідомлене ставлення до досягнення спільної мети призводить до появи у кожного члена команди своєї власної мети, що забезпечує досягнення командної мети» [11, с. 566]. Застосування Agile-підходу активізує навчання учасників розробляти стратегію і тактику отримання результату. Якість результатів навчання у такий спосіб забезпечується командною роботою з концентрацією кожного з учасників на цілях спільної роботи, його діяльністю в обраній ним зоні відповідальності та активним зворотнім зв'язком між усіма членами команди [14].

Особистісно центрований підхід – «Головна трудність взаємодії в цифровому середовищі полягає в тому, що особистість найчастіше перетворюється в «абстраговані віртуальний образ, створений машинними технологіями на основі збору Великих даних» [3, с. 12]. Необхідними найважливішими умовами доступу до ресурсів людини К. Роджерс називає такі: створення у взаєминах з людиною атмосфери справжнього, щирого (конгруентного) самоподання, безумовного позитивного прийняття і емпатичного розуміння [15, с. 198]. Навчання вчителя у таких психолого-педагогічних умовах в закладі післядипломної педагогічної освіти з опорою на віру викладача в його можливості «закладає надійний фундамент для формування власної пізнавальної мети у людини і відповідальності за її досягнення» [11, с. 567]. До того ж, оптимізації застосування особистісно центрального підходу в умовах цифрового середовища може сприяти компонента «Face to Face» змішаного навчання.

Адаптивний підхід – для уможливлення вибору вчителем персональної траєкторії, навчання, провідного каналу сприйняття інформації, послідовності вивчення матеріалу і регулювання темпу проходження курсу. Принципами адаптивного навчання Ю. Колеснікова та А. Окуловська називають такі: персоналізація, необхідна кількість повторення завдань для закріплення, підвищення самооцінки того, хто навчається [6, с. 496–497].

Отже, інтенсифікація наукових підходів у організації освітнього процесу закладів післядипломної педагогічної освіти сприятиме забезпеченню досягнення затребуваної освітніми якості результатів навчання.

Як бачимо, перехід закладів післядипломної педагогічної освіти у цифровий формат загострює потребу в фахівцях, спроможних конструювати освітній процес. Базисними положеннями щодо векторів підготовки викладачів-інженерів на засадах цифрової дидактики можна визначити такі: а) спеціалісти, що мають високий попит на знання і здібності проектувати ефективне offline- і online-навчання; б) аналітики і менеджери інформаційних ресурсів; в) розробники і конструктори курсів, модулів, фрагментів занять із використанням інтерактивних мультимедійних інструментів, спроможні сприяти і надихати на навчання і творчість тих, хто навчається; г) фахівці, здатні моделювати освітній процес, проектувати і розробляти методи навчання цифрової епохи і системи оцінювання, просувати і відповідально моделювати digital citizenship (цифрове громадянство), стежити за власним професійним ростом та лідерством [5, с. 90].

Висновки. Таким чином, вважаємо, що цифрові рішення діджиталізації в закладах післядипломної педагогічної освіти в контексті визначених закономірностей, запропонованих наукових підходів щодо цифрової дидактики, висвітленої характерної риси дидактичної системи забезпечення пізнавальної діяльності та задоволення потреби у викладачах-інженерах, підготовлених відповідно змісту виокремлених базисних положень, нададуть можливість освітянам ефективніше усвідомлювати навчальний матеріал, формувати цифрові компетентності, здійснювати самоосвітню діяльність, що значно інтенсифікує результативність підвищення їхньої кваліфікації.

Наші подальші наукові розвідки вбачаємо у визначенні ефективного технологічного інструментарію цифрової дидактики з метою підвищення рівня професійної майстерності освітян в умовах закладів післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Аксенчик Н. В. Роль информационно-образовательной среды регионального университета в условиях выстраивания институциональной модели организации 3.0. *Цифровая трансформация образования: сборник мат. 2-й Межд. науч.-практ. конференции* (г. Минск, 27 марта 2019 г.) / отв. ред. А. Б. Бельский. Минск : ГИАЦ Минобразования, 2019. С. 269–273.
2. Волохова И. В. Дидактика: конспект лекций для студентов педагогических вузов. Москва: Просвещение, 2009. 343 с.
3. Горбунов А. С. Личность и цифровые технологии в информационном массовом обществе. *Вестник Московского государственного областного университета*. Серия: Философские науки. 2018. № 4. С. 8–16.
4. Клячкина Н. Л. Исследование дидактической инженерии. Наука. Информатизация. Технологии. Образование: материалы XIII международной научно-практической конференции «Новые информационные технологии в образовании и науке НИТО 2020» (г. Екатеринбург, 24–28 февраля 2020 г.) / ФГ АОУ ВО «Российский государственный профессионально-педагогический университет». Екатеринбург, 2020. С. 488–493.
5. Клячкина Н. Л. Организация учебной деятельности с применением средств информационных и коммуникативных технологий. *Новые информационных и коммуникативных технологий в образовании: материалы международной научно-практической конференции*. Екатеринбург, 2014. С. 84–91.
6. Колесникова Ю. А., Окуловская А. Г. Медиакомпетентность педагога при реализации перевернутого обучения в условиях цифровизации образования. *Наука. Информатизация. Технологии. Образование: материалы XIII международной научно-практической конференции «Новые информационные технологии в образовании и науке НИТО 2020»* (г. Екатеринбург, 24–28 февраля 2020 г.) / ФГ АОУ ВО «Российский государственный профессионально-педагогический университет». Екатеринбург, 2020. С. 494–499.
7. Колясникова Л. В. Организационно-педагогические условия реализации индивидуальных образовательных траекторий обучающихся по образовательным программам высшего образования. *Наука. Информатизация. Технологии. Образование: материалы XII международной научно-практической конференции* (г. Екатеринбург, 25 февраля – 1 марта 2019 г.). Екатеринбург : Издательство РГППУ, 2019. С. 332–339.
8. Наумов Д. И., Орешков С. А. Дигитализация экономики беларуси в контексте развития социальной сферы: региональный аспект. *Наука. Информатизация. Технологии. Образование: материалы XIII международной научно-практической конференции «Новые информационные технологии в образовании и науке НИТО 2020»* (г. Екатеринбург, 24–28 февраля 2020 г.) / ФГ АОУ ВО «Российский государственный профессионально-педагогический университет». Екатеринбург, 2020. С. 581–589.
9. Освіта. Стратегія України 2030. Київ, квітень 2019. [Презентація]. Український інститут майбутнього. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034?fbclid=IwAR3OwyONfn01N18qksqA1IQZUVIFVHMede9wEfXmdIoT-p994WzjZ8MKnVQ>
10. Сафуанов Р. М., Лехмус М. Ю., Колганов Е. А. Цифровизация системы образования. *Вестник Уфимского государственного нефтяного технического университета*. 2019. № 2 (28). С. 108–113.
11. Сумина Т. Г. Методологические основы цифрового образовательного процесса. *Наука. Информатизация. Технологии. Образование: материалы XIII международной научно-практической*

ской конференции «Новые информационные технологии в образовании и науке НИТО 2020» (г. Екатеринбург, 24–28 февраля 2020 г.) / ФГ АОУ ВО «Российский государственный профессионально-педагогический университет». Екатеринбург, 2020. С. 560–570.

12. Чошанов М. А. Е-дидактика – новый взгляд на теорию обучения в эпоху цифровых технологий. *Образовательные технологии и общество*. 2013. № 3. С. 684–696.
13. Чумак Л. В. Розвиток професійної майстерності вчителя зарубіжної літератури в системі післядипломної освіти: монографія / Л. В. Чумак; А. М. Пилинська (Ред.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. 780 с.
14. Denning S. Explaining Agile. *Forbes*. 8 September 2016. URL: <https://www.forbes.com/sites/stevedenning/2016/08/13/what-is-agile/>.
15. Rogers C. R. Client-centered therapy. In I. L. Kutash & A. Wolf (Eds.), *Psychotherapists casebook: Therapy and technique in practice*. San Francisco: Jossey-Bass, 1986. P. 197–208.

References:

1. Aksenichik, N. V. (2019). Rol informatcionno-obrazovatelnoi sredy regionalnogo universiteta v usloviakh vystraivaniia institucionalnoi modeli organizacii 3.0 [The role of the information and educational environment of a regional university in the context of building an institutional model of organization 3.0], *Tcifrovaia transformacii obrazovaniia*, mat. 2-i Mezhd. nauch.-prakt. konferencii [Digital transformation of education, Proceedings of the International scientific and practical conferences]. Minsk [in Russian].
2. Volokhova, I. V. (2009). *Didaktika: konspekt lekcii dlia studentov pedagogicheskikh vuzov* [Didactics: lecture notes for students of pedagogical universities]. Moskva: Prosveshchenie [in Russian].
3. Gorbunov, A. S. (2018). Lichnost i tcifrovye tekhnologii v informatcionnom massovom obshchestve [Personality and digital technologies in the informational mass society]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Seriya: Filosofskie nauki*, (4), 8–16 [in Russian].
4. Kliachkina, N. L. (2020). Issledovanie didakticheskoi inzhenerii [Research of didactic engineering], *Nauka. Informatizatsiia. Tekhnologii. Obrazovanie*, materialy XIII mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii «Novye informatcionnye tekhnologii v obrazovanii i nauke NITO 2020» [Science. Informatization. Technologies. Education, Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference «New Information Technologies in Education and Science 2020»]. Ekaterinburg [in Russian].
5. Kliachkina, N. L. (2014). Organizatsiia uchebnoi deiatelnosti s primeneniem sredstv informatcionnykh i kommunikativnykh tekhnologii [Organization of educational activities with the use of information and communication technologies], *Novye informatcionnykh i kommunikativnykh tekhnologii v obrazovanii*, materialy mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii [New information and communication technologies in education, Proceedings of the international scientific and practical conference]. Ekaterinburg [in Russian].
6. Kolesnikova, Y. A., & Okulovskaya, A. G. (2020). Mediakompetentnost pedagoga pri realizacii perevernutogo obuchenii v usloviakh tcifrovizacii obrazovaniia [Media competence of a teacher in the implementation of inverted learning in the context of digitalization of education], *Nauka. Informatizatsiia. Tekhnologii. Obrazovanie*, materialy XIII mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii «Novye informatcionnye tekhnologii v obrazovanii i nauke NITO 2020» [Science. Informatization. Technologies. Education, Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference]. Ekaterinburg [in Russian].
7. Koliashnikova, L. V. (2019). Organizatsionno-pedagogicheskie usloviia realizacii individualnykh obrazovatelnykh traektorii obuchaiushchikhsia po obrazovatelnykh programmam vysshego obrazovaniia [Organizational and pedagogical conditions for the implementation of students' individual educational trajectories in educational programs of higher education], *Nauka. Informatizatsiia. Tekhnologii. Obrazovanie*, materialy XII mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii [Science. Informatization. Technologies. Education, Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference]. Ekaterinburg: Izdatelstvo RGPPU [in Russian].
8. Naumov, D. I., & Oreshkov, S. A. (2020). Digitalizatsiia ekonomiki belarusi v kontekste razvitiia sotcialnoi sfery: regionalnyi aspekt [Digitalization of the Belarusian economy in the context of social development: a regional aspect], *Nauka. Informatizatsiia. Tekhnologii. Obrazovanie*, materialy XIII mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii «Novye informatcionnye tekhnologii v obrazovanii i nauke NITO 2020» [Science. Informatization. Technologies. Education, Proceedings

- of the XIII International Scientific and Practical Conference «New Information Technologies in Education and Science 2020». Ekaterinburg [in Russian].
9. Osvita. Stratehiia Ukrainy 2030. [Education. Strategy of Ukraine 2030]. (2019). Kyiv. Retrieved from <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034?fbclid=IwAR3OwyONfn01N18qksqA1IQZUVIFVHMede9wEfXmdIoT-p994WzjZ8MKnVQ> [in Ukrainian].
  10. Safuanov, R. M., Lekhmus, M. Yu., & Kolganov, E. A. (2019). Tcifrovizatsiia sistemy obrazovaniia [Digitalization of the education system]. *Vestnik Ufimskogo gosudarstvennogo neftianogo tekhnicheskogo universiteta*, 2 (28), 108–113 [in Russian].
  11. Sumina, T. G. (2020). Metodologicheskie osnovy tcifrovogo obrazovatel'nogo protsessa [Methodological foundations of the digital educational process], *Nauka. Informatizatsiia. Tekhnologii. Obrazovanie*, materialy XIII mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii «Novye informatcionnye tekhnologii v obrazovanii i nauke NITO 2020» [Science. Informatization. Technologies. Education, Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference "New Information Technologies in Education and Science 2020"]. Ekaterinburg [in Russian].
  12. Choshanov, M. A. (2013). E-didaktika – novyi vzgliad na teoriiu obucheniiia v epokhu tcifrovyykh tekhnologii [E-didactics is a new look at the theory of learning in the digital age]. *Obrazovatelnye tekhnologii i obshchestvo*, 3, 684–696 [in Russian].
  13. Chumak, L. V. (2017). *Rozvytok profesiinoi maisternosti vchytelia zarubizhnoi literatury v systemi pislidyplomnoi osvity* [Development of professional skills of a teacher of foreign literature in the system of postgraduate education]. Kherson: KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity» [in Ukrainian].
  14. Denning, S (2016). Explaining agile. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/stevedenning/2016/08/13/what-is-agile/> [in English].
  15. Rogers, C. R (1986). Client-centered therapy. *Psychotherapists casebook: Therapy and technique in practice*, 197-208 [in English].

Chumak L. V.,
orcid.org/0000-0002-0010-1093

METHODOLOGICAL ASPECTS OF DIGITALIZATION IN POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION INSTITUTIONS: REGULARITIES AND SCIENTIFIC APPROACHES

The article presents certain positions of digitalization in institutions of postgraduate pedagogical education. We see its purpose in covering such methodological aspects of digitalization transformation in these institutions as patterns and scientific approaches. The tasks of our scientific research are to determine: patterns of digitalization of institutions of postgraduate pedagogical education; characteristic features of the didactic system of providing cognitive activity in the modern educational process; the essence of scientific approaches to digital didactics; the content of the functional load of the teacher-engineer. The methodological basis is the conceptual provisions of the «Education. Strategies of Ukraine 2030» document, approved by the Ukrainian Institute for the Future (2019); philosophical, scientific and pedagogical aspects of education; methodological principles of digitalization, didactics and digital didactics; analysis and generalization of the received information and significant aspects for the possibility of further clearer content designing, methodology and techniques of digital didactics and effective training of teachers-engineers. The research is carried out in line with a complex combination of system-structural and contextual approaches for the consideration of such methodological aspects of digital transformation in institutions of postgraduate pedagogical education as regularities and scientific approaches. The system-structural approach contributes to the presentation of digitalization in postgraduate pedagogical education both from the standpoint of the process of transitioning to an electronic system, and in the context of wide application of theoretical and methodological principles of digital didactics in the educational process. The contextual approach allows to consider the specified problem in the light of modern scientific developments. The research methods are: structural-analytical method, provides an opportunity to study the relationships between different ideas; method of systematization of scientific ideas; method of interpretation of factual data; method of prognostic thinking with a focus on predicting a qualitative result. The novelty of the study is in identifying patterns, proposing certain scientific approaches to digital didactics, highlighting the characteristics

of the didactic system of cognitive activity in modern institutions of postgraduate pedagogical education and highlighting the basic provisions on the vectors of training of their teachers-engineers.

Key words: digitalization, digital transformation, regularities, scientific approaches, digital didactics, pedagogical engineering, teacher-engineer.

Дата надходження статті: 22.01.2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Примакова В. В.

УДК 821.161.2–193.3.09(477.73)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi48.197>

Баденкова В. М.*,

orcid.org/0000-0002-8024-2434

Родіонова І. Г.*,

orcid.org/0000-0002-3020-8764

ВИВЧЕННЯ ЖАНРУ СОНЕТА СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ С. КРИЖАНІВСЬКОГО)

У статті акцентовано, що в сучасному глобалізованому світі все важче ідентифікувати себе як частину окремої етнічної спільноти і тому важливим складником у системі національно-мовного виховання особистості посідає краєзнавство. Науковці наголошують, що літературне краєзнавство є педагогічною категорією, стійким педагогічним явищем, системним структурним компонентом сучасної літературної освіти. Незважаючи на значні напрацювання з проблеми, різноманіття аспектів літературного краєзнавства в навчально-виховному процесі, відчутною є недостатня кількість розробок текстуального вивчення творів письменників Миколаївщини, що повинно було б допомогти студентам осягати глибинну сутність спадщини митців краю, поглиблювати знання про його історію, його найвидатніших земляків, а також сприяти формуванню загальнолюдських духовних цінностей, крім того, дасть змогу майбутнім вчителям-філологам поглибити теоретичні знання з літературознавства.

У статті актуалізовано поняття «сонет», визначено його види, охарактеризовано сонетну традицію в українській літературі, а також звернено увагу на особливості вивчення цих форм вірша на матеріалі поетичної практики одного з найвідоміших літературних діячів не тільки Миколаївщини, але й України ХХ ст. С. Крижанівського, як-от сонет з кодою, сонет без рим, подвійний сонет, сонет-акростих та ін. У пропонованій праці відзначено, що творчість митця тривалий час не висвітлювалась у критичних джерелах, не використовувалися його поетичні знахідки у вузівській та відповідно у шкільній практиці, зокрема його сонети, для ідейно-естетичного розвитку учнів. Установлено, що митець є автором 14 різновидів сонетів, вивчення яких актуальне в теоретичному та практичному аспектах. Схарактеризовано зміст стилістико-мовної роботи студентів із поетичним текстом у процесі його вивчення. Зроблено висновок, що оптимальна організація навчальних занять дозволить студентам детальніше осмислити сонетну форму, творчість поета у контексті не лише літератури рідного краю, а й загальноукраїнського літературного процесу, усвідомити вартісність духовних та естетичних цінностей, сприятиме формуванню компетентного читача.

Ключові слова: літературне краєзнавство, сонет, виховання національно-мовної особистості, творчість С. Крижанівського, поетична форма.

*© Баденкова В. М.

*© Родіонова І. Г.